

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of International Social Research

Cilt: 14 Sayı: 79 Ağustos 2021 & Volume: 14 Issue: 79 August 2021

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

YENİ DİNİ HAREKETLER VE ONLINE MİSYONERLİK

NEW RELIGIOUS MOVEMENTS AND ONLINE MISSIONARY

Süleyman Turan*
Sema Nur Uzun**

Öz

Bu çalışmada Yeni Dini Hareket (YDH)lerin internet üzerinden yürüttükleri misyonerlik faaliyetleri konu edilmektedir. Genellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra dünyanın farklı bölgelerinde ortaya çıkarak yayılan ve artık yeryüzünün inanç haritasının bir parçası haline gelen YDH'lerin, sundukları inançlar, ritüeller, yaşam biçimleri ve değerlerle toplumun çeşitli kesimlerinde kabul gördükleri anlaşılmaktadır. YDH'lerin taraftar kazanırken başvurdukları temel yöntemler ve taraftarlarını kaybetmemeyi nasıl başardıkları YDH'ler bağlamında merak edilen ve tartışılan hususların başında gelmektedir. Yeni dini hareketlerin internet dünyasında varlık göstermeye geleneksel dinlere nazaran daha erken dönemde başladıkları ve mevcut üyeleri ve hedef kitlelerinin büyük oranda interneti aktif kullanan yaştaki insanlardan oluştuğu dikkate alındığında YDH'ler ve internet üzerinden yürüttükleri faaliyetleri ele almanın önemini açıkça ortaya çıkmaktadır. YDH'lerin; mevcut üyelerini bilgilendirme, toplantılar ve dini ritüeller düzenleme, propaganda yaparak yeni taraftarlar kazanma vb. saiklerle interneti aktif bir şekilde kullandıkları anlaşılmaktadır. Sonuçta yeni dini hareketlerin bazısının dinsel ve manevi bir takım öğeleri kendilerini kamufle aracı olarak kullanarak temelde başka çıkarlar peşinde koştukları da dikkatleri çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Dini Hareketler, Misyonerlik, İnternet, İstismar.

Abstract

In this study, the missionary activities of the New Religious Movements (NRM's) on the internet are discussed. It is understood that NRM's, which have generally emerged and spread in different parts of the world after the second half of the 20th century and have now become a part of the world's belief map, are accepted by various segments of society with the beliefs, rituals, lifestyles, and values they offer. The main methods that NRM's use while gaining supporters and how they manage not to lose their supporters are among the issues that are wondered and discussed in the context of NRM's. Considering that NRM's have started to exist in the internet world earlier than traditional religions, and their current members and target audiences are mostly people of the age who use the internet actively, the importance of addressing NRM's and their activities over the internet is clearly evident. It is understood that the NRM's actively use the internet with the motives of informing their existing members, organizing meetings and religious rituals, and gaining new followers by making propaganda and etc. As a result, it is noteworthy that some of the new religious movements basically pursue other interests by using some religious and spiritual elements as a means of camouflaging themselves.

Keywords: New Religious Movements, Missionary, Internet, Abuse.

1. GİRİŞ

İnternet, içinde barındırdığı sosyal medya uygulamaları ve sosyal iletişim araçları ile günümüz dünyasının en etkili iletişim aracı olmuştur. Dijital çağın bu özelliği hem Hıristiyanlık, Hinduizm, Budizm ve İslam gibi geleneksel dinler hem de “Yeni Dini Hareketler” (New Religious Movements) olarak nitelenen oluşumlar için dini öğretilerin paylaşılması, cemaatlerin sosyal alanda örgütlenmesi ve takibi, taraftar kazanma faaliyetlerinin daha az iş gücü, masraf ve zaman kaybı ile gerçekleşmesi gibi konularda önemli imkânlar sunmaktadır. İnternet, özellikle yalnızlık çeken, utangaç, dışlanmış kişilere ulaşmak için oldukça etkili bir seçenek olduğu gibi müdavimleri için daha özgür, yeni ve gelenekselliği aşan bir ortam da sağlamaktadır.

Yeni dini hareketlerin internet dünyasında varlık göstermeye geleneksel dinlere nazaran daha erken dönemde başladıkları ve bu durumun bir sonucu olarak internet imkânlarını kullanmada büyük maharet gösterdikleri söylenebilir. Mevcut üyeleri ve hedef kitlelerinin büyük oranda interneti aktif kullanan yaştaki insanlardan oluşması söz konusu oluşumların internette aktif faaliyet göstermelerini açıklamaktadır. Sayentoloji, Hare Krişna, Moonculuk ve Ekankar gibi birçok tanınmış yeni dini hareketin internetin henüz başlangıç döneminde resmi web sitelerine sahip oldukları bilinmektedir (Dawson & Hennebry, 2004, 157). Sağladığı özgürlük alanı, kolay ve ucuz iletişim imkânı yanında internetin - özellikle gençler üzerindeki- yanıltıcı ve zarar verici etkisi de sürekli olarak vurgulanan bir noktadadır. Tüm bu özellikler yeni dini hareketlerin internet üzerinden gerçekleştirdikleri faaliyetleri ve bu faaliyetlerin onların üye elde etme çabalarına etkisinin araştırılmasını önemli hale getirmektedir. Bu çalışma, özellikle interneti aktif olarak kullanan ve dünyada ve ülkemizde yaygın olan bazı yeni dini hareketlerin taraftar kazanmaya yönelik faaliyetlerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bunu yaparken öncelikle kısaca yeni dini hareketler ve bu hareketlerin temel taraftar kazanma stratejilerine dair bir genel çerçeve çizecek, ardından da örneklerle söz konusu oluşumların internet üzerinden yürüttükleri faaliyetlere temas etmeye çalışacağız.

Yeni Dini Hareketler ve Temel Taraftar Kazanma Yöntemleri

“Yeni Dini Hareketler” (New Religious Movements), genellikle XX. yüzyılın ikinci yarısından sonra dünyanın farklı bölgelerinde ortaya çıkarak yayılan ve artık yeryüzünün inanç haritasının bir parçası haline gelen çeşitli dinsel grupları ifade etmek için kullanılan bir tanımlamadır. Kavramla daha ziyade XX. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan oluşumlara gönderme yapılmakla birlikte, XIX. yüzyılda varlık göstermeye başlayan ve yeni dini hareketler denildiğinde ilk akla gelen gruplardan olan Yehova Şahitleri ve Mormonlar gibi birtakım oluşumlar da kavramın kapsamına dâhil edilmektedir. Tanım gereği, her ne kadar “yeni” olarak nitelendirilseler de söz konusu hareketlerin çoğunun aslında Hıristiyanlık, Hinduizm, Budizm ve Şintoizm gibi geleneksel dinlerin içinden çıktıkları ve bu dinlerin birikimlerinden beslendikleri anlaşılmaktadır. Öte yandan yeni dini hareketlerin, içinden çıktıkları dinlerin bir mezhebi veya tarikatı olarak algılanmayı istemedikleri için kendilerini bilhassa ayrı bir din olarak sunma gayretine girdiklerini ifade etmek gerekir (Sarıkçıoğlu, 2000; Turan & Battal, 2020a, 11-12).

Hıristiyanlık, Yahudilik, İslam, Hinduizm ve Budizm gibi klasik dinleri incelediğimizde farklı metot ve yöntemlere başvurmakla birlikte dinin yayılmasını hedefleyen birçok inanç sisteminden söz edilebilir. Bu bağlamda dinleri, misyoner karakterli olan ve misyoner karakterli olmayan şeklinde tasnif etmek mümkündür. Aynı tasnif YDH’ler için de geçerlidir. YDH’lerin bazıları aktif misyonerlik faaliyetleri yürüterek taraftar sayısını artırmaya çalışırken bazı hareketlerin daha kapalı bir grup görünümü arz ettiği ve aktif misyonerlik faaliyetlerine yer vermediği görülmektedir. Misyonerlik faaliyetleri ile ön plana çıkan YDH’ler söz konusu olduğunda, bu tür grupların yeni üyeler elde etmek için hangi yöntemleri izledikleri, nasıl hareket ettikleri, aktif misyoner üyelerini nasıl eğittikleri ve yönlendirdikleri ve dahası yürütülen faaliyetler neticesinde gruba çekilen yeni bireyleri ellerinde tutmayı nasıl başardıkları önemli ve cevabı merak edilen sorular arasında yer almaktadır. Dünya genelinde on binlerce hareketin bulunduğu ve bunların ortaya çıktıkları coğrafyadan etkilendikleri dinlere ve sergiledikleri temel özelliklere kadar çok farklı özellikler arz ettikleri dikkate alındığında elbette benimsenen yöntem ve uygulamaya konulan stratejiler açısından da birtakım farklılıkların olması kaçınılmazdır. Nitekim ülkemizde bu hususları konu edinen çalışmalar da söz konusudur (Turan - Uzun, 2018). Burada konunun detaylarına girmeden misyonerlik faaliyetleri ile ön plana çıkan YDH’lerin temel stratejilerine kısaca işaret etmek istiyoruz.

Taraftar kazanmaya yönelik faaliyette bulunan YDH'lerin bu amaçla başvurdukları yöntemlerin başında aktif misyonerlik faaliyetlerinin olduğu söylenebilir. Yapılan alan araştırmaları sonucunda, bir hareketin elde ettiği üye sayısının, yürüttüğü misyonerlik faaliyetleri ile doğru orantılı olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla yeni üyeler elde ederek cemaatlerini genişletmek ve farklı bölgelere ulaşmak konusunda misyonerlerin önemini farkında olan Yehova'nın Şahitleri, Moon Tarikatı, Hare Krişna gibi pek çok yeni dini hareket, motivasyonları yüksek, iletişim ve sosyal becerileri gelişmiş misyonerler yetiştirmeye çaba harcamaktadırlar. Bu şekilde yetiştirilen misyonerler, ev ve işyerlerine ziyaretlerde bulunarak, caddelerde, parklarda, havaalanlarında, alışveriş merkezlerinde vb. kalabalık yerlerde hareketin basılı materyallerini dağıtmak suretiyle faaliyet yürütmekte ve hareketlerine taraftar kazandırmaya çalışmaktadırlar (Turan & Uzun, 2018, 212).

Yeni bir dini hareketin ortaya çıkışından itibaren en hayati role sahip olan karizmatik lider, hareketin üye kazanmasında da etkin bir konuma sahiptir. Karizmatik liderlerin söz ve eylemlerinin, muhatap oldukları insanlar üzerinde büyük tesire sahip olduğu bilinmektedir. Bu durumdan en üst seviyede yararlanmak isteyen hareketler, liderlerinin daha çok kişiye ulaşması için çeşitli toplantı ve etkinlikler düzenlemektedirler. Ayrıca üyeler, kendisine insanüstü birtakım güçler affettikleri ve dünyevi-uhrevi cezalardan kurtuluş, kişisel gelişim veya ütöpik arzular elde etmek gibi umutlarla takip ettikleri liderlerinin etkili yönlerini abartarak yayarak daha çok insanın harekete kazandırılmasına katkı sağlamaktadırlar (Turan & Uzun, 2018, 219-222).

YDH'lerin üye elde etmelerinde önemli etkiye sahip faktörlerden biri de sosyal ilişkilerin kurulması ve geliştirilmesidir. Bu nedenle üyeler her zaman diğer üyelerle güçlü ilişkiler kurmaya önem verdikleri gibi hareket dışındaki kişilerle de güçlü sosyal ilişkiler tesis etmeye çalışmaktadırlar. Özellikle kendi çevrelerinde sosyal ilişkileri zayıf olan ve güçlü ilişkiler kurmada zorluk yaşan ve bu durumdan rahatsız olan kişiler için YDH'ler cazip bir seçenek haline gelmektedir. Nitekim YDH'lerin üyeleri hakkındaki en yaygın görüş, onların önceden tanıdıkları kişiler aracılığıyla söz konusu hareketlere yöneldikleri ve inançlarını değiştirdikleri şeklindedir (Turan & Uzun, 2018, 215-218).

Moonculuk ve Tanrı'nın Çocukları gibi bazı YDH'lerin geliştirdikleri "Sevgi Bombardmanı" ve "Flörtle Balık Avlama" adı verilen teknikler, YDH'lerin başlangıçta özellikle kadın üyelerin, sonraları ise erkek üyelerin de vasıtasıyla karşı cinsin duygusal ve fiziksel yönden ayartılarak harekete kazandırılmasını ifade etmektedir. Araştırmalara göre söz konusu hareketler belli dönemlerde bu yöntemlerden yararlanarak ciddi oranda taraftar kazanmayı başarmıştır (Turan, 2019).

YDH'lerin yöntemlerinden bir diğeri ise, meditasyon, terapi ve yoga gibi Doğu'ya ait çeşitli olguları Batı toplumlarına sunarak onların ilgisini çekmek olmuştur. YDH'lerden bir kısmı ruhsal ve manevi dünyalarında eksiklik hisseden kişilere psikolojik ve fizyolojik problemlerine çözüm, huzur ve mutluluk dolu bir yaşam sunma gibi vaatlerle yaklaşmaktadır. Bu hareketlerin en dikkat çeken özelliği, çoğu zaman dini yönlerini başlangıçta gizlemeleri olmuştur. Bu şekilde toplumun farklı kesimlerinden insanlara ulaşmaları daha kolay hale gelen hareketler, sempatic ve üye sayılarını artırabilmektedir (Turan & Uzun, 2018, 232-236; Pınarbaşı, 2021).

YDH'ler, inanç ve ideolojilerini, mesajlarını, faaliyetlerini ve vaatlerini hızlı, ucuz ve etkili bir şekilde yayma noktasında görsel ve basılı materyallerden büyük ölçüde yararlanmaktadırlar. Radyo ve TV kanalları, kitaplar, gazeteler, dergiler ve broşürler YDH'lerin sıklıkla kullandıkları yayın organlarıdır. Yine YDH'lerin taraftar kazanmasında ve yayılmasında çalışmamızın ana konusunu teşkil eden internet de önemli bir vasıta olarak işlev görmektedir.

Yeni Dini Hareketler ve Online Misyonerlik Faaliyetleri

Dijital çağ, sunduğu imkânlarla insanları özgürleştirmiş, sunulan sınırsız sayıdaki seçenekten tercih yapabilecek bir konuma yükseltmiştir. Dijital çağın meydana getirdiği yenilikler dini alana da etki etmiş; dolayısıyla herhangi bir dini grup varlığını devam ettirmek için dijital çağa ayak uydurmak zorunda kalmıştır (Ünal, 2018, 308-309). Dahası günümüzde dini gruplar için sorun internette yer alıp almama tercihinin ötesine taşarak internette görünürlük ve daha aktif kullanılabilirlik nasıl sağlanabilir aşamasına geçmiştir.

Dinin dijital medya ile etkileşimi tanımlamak için çeşitli kavramlar kullanılmaktadır. İlk olarak dini içeriklerin internet ortamıyla buluşması sürecinde dinin bilgisayar teknolojilerinde kullanılmasını ifade etmek için (Cyber/Virtual Religion) "Sanal Din" kavramı yaygın olarak kullanılmıştır (Haberli, 2019, 309). 2000'li yıllardan sonra internetin aktif bir şekilde yaygın olarak kullanılmaya başlanmasından sonra YDH'ler

ile internet arasındaki ilişki üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan Douglas Cowan, iki boyutlu bir kavramsallaştırma yoluna gitmiştir: “dinin çevrimiçi hali (religion online)” ve “çevrimiçi din (online religion)”. Dinin çevrimiçi hali, internetin, dini gruplar tarafından bir iletişim aracı olarak kullanılmasını ifade etmektedir. Cowan’a göre çevrimiçi din boyutunda ise internet ibadetler, törenler, ritüeller vb. pratikler için bir buluşma yeri olarak kullanılmaktadır (Cowan, 2007, 292). Son yıllarda ise çevrimiçi dini pratiği ifade etmek üzere Heidi A. Campbell tarafından üretilen “Dijital Din” kavramının daha yaygın olarak tercih edildiği görülmektedir (Haberli, 2019, 310).

İnternetin klasik dinlerin mensupları ve yeni dini hareketler tarafından kullanımına bakıldığında, Wright, yerleşik dinlerin daha çok kendi içlerindeki aykırı ses ve görüşleri bastırmaya emek harcadıklarına; yeni dini hareketlerin ise inançlarını yaymak ve geniş kitlelere ulaştırmak için çabaladığına işaret etmektedir (Wright, 2007, 187). Nitekim misyonerlik kaygısı taşıyan pek çok yeni dini hareketin de interneti ve onun sunduğu platformları etkin olarak kullandıkları gözlemlenmektedir (Turan & Uzun, 2018, 230-232).

İnternet, dini gruplar tarafından değişik maksatlarla kullanılmaktadır. Bir dini hareketin web sitesi, onun dünyaya açılan penceresi olarak işlev görmektedir. Bu nedenle, dini hareketlerin pek çoğu farklı dillerde hizmet sunan ya da farklı ülkeler için yerel web siteleri hazırlamaktadırlar. Hatta Sayentoloji ve Moon Hareketi gibi bazı hareketler farklı amaçlarla hazırlanmış çeşitli sitelere sahiptirler (del Rio, 2008, 24; Dawson & Hennebry, 2004, 159-160).

YDH’lerin birçoğu, arama motorlarında çeşitli kavramlarla yapılan aramalarda kendi isimlerinin öne çıkması için çeşitli anahtar kavramlardan oluşan listeler hazırlamakta, böylelikle de en önce tıklanan ve bilgiyi en hızlı ulaştıran olma gayretine girmektedir (Dawson & Hennebry, 2004, 160). Arama motorlarının etkin şekilde kullanılmasına dönük faaliyetleri kapsamında önemli bir örnek olarak Yedinci Gün Adventistleri’ne atıfta bulunulabilir. Yedinci Gün Adventistleri, insanların kendileri hakkında bilgi almak için internet arama motorlarına yöneldiklerinde, öncelikli olarak olumsuz bilgilerin çıkmasının hareket için büyük bir dezavantaj olduğunun farkındadır. Bunu önlemek için de “Arama Motoru Optimizasyonu” (Search Engine Optimization) adıyla eğitim kursları düzenlemekte ve bu doğrultuda çalışmalar yürütmektedir.

Amerikalı Neopagan yazar M. Macha NightMare, internetin Pagan inançları yayma konusundaki etkin rolüne “internet aslında hiçbir yerde bulunmayan bir toplum yaratılmasına olanak sağlar... Onun sayesinde önceden parçalanmış gruplar birbirlerini bulabilmiş ve toplumdaki soyutlanmış kişiler kendilerine bir topluluk edinmişlerdir... İnternet etnik ve kültürel mirasımızı öğrenmek, eski dini tören ve ayinlerimizi yeniden uygulamak noktasında bize sınırsız kaynak sağladı (Berger, 2006, 208)” sözleriyle atıfta bulunmaktadır.

İnternetin yeni dini hareketlerin üye kazanmalarında etkili olarak kullanıldığı alanlardan ikincisi, onun yalnızca bilgi ulaştırma konusunda değil, aynı zamanda çeşitli dini tecrübe paylaşımları açısından da bir araç görevi görmesidir. YDH’ler fiziksel dünyada ekonomik, siyasi ve coğrafi sebeplerle üyeleri ya da potansiyel üyeleri için büyük ibadet ve toplanma mekânları oluşturamamaları bile internet ve onun teknolojileri sayesinde sanal dünyada rahatlıkla söz konusu ortamları oluşturabilmektedirler.

Üçüncü olarak tüm bunların yanında internet, kutsalın pazarlanmasında da önemli bir araç ve ticari bir faaliyet alanı haline gelmiştir (Hackett, 2006, 70). İnternetin bu özelliğinin zaman, iş gücü ve ekonomik açıdan yetersizliklere sahip olsalar da YDH’lere büyük dinlerle rekabet etmede kolaylık sağladığı söylenebilir.

YDH’lerin internet ile anılmaya başlamaları Cennet’in Kapısı (Heaven’s Gate) hareketi ile olmuştur. 1997 yılında California’da gerçekleştirdikleri toplu intihar ile gündeme gelen Cennet’in Kapısı hareketinin henüz World Wide Web’in yeni ortaya çıkmış olduğu bir dönemde eylemlerini internet üzerinden planlamaları dikkate değerdir. Nitekim bu eylemden sonra internet, “kötülük yayan bir araç” olarak tanımlanmış, hatta “ölüm ağı” olarak görülmüştür.

Cennet’in Kapısı da giderek artan bilgisayar bağlantılı kültürün simgesi haline gelmiştir. “Bilgisayar kültürü” olarak nitelenen Cennet’in Kapısı üyeleri o zaman için oldukça başarılı denebilecek bir internet sitesi hazırlamış ve diğer üyelerle çevrimiçi olarak sohbet ederek bilgi alışverişi sağlamışlardır. Yine site üzerinden yayınladıkları intihar mesajıyla insanları dünyaya çarparak kıyametin gerçekleşmesine sebep olacak kuyruklu yıldızın yaklaştığını haber vererek toplu intihar etmeye ve böylece başka bir gezegene transfer olmaya dair mesajları ile 39 üyenin toplu şekilde intihar etme eylemini gerçekleştirmişlerdir. Bu olaydan sonra birçok kişi üyelerin toplu intiharından interneti sorumlu tutma yoluna gitmiştir (Cowan & Bromley, 2015, 158). Kısacası Cennet’in Kapısı hareketi ile ortaya çıkan sonuç, siber uzay çağının din açısından etki ettiği en büyük çelişkiyi ortaya koymuştur: Yeni teknolojiler bir taraftan toplumdaki ırk,

sınıf, cinsiyet, fiziksel görünüm gibi hiyerarşileri ortadan kaldırarak yeni bir benlik vaadiyle alternatif bir dünya, eşitlikçi sosyal gruplar sunarken diğer taraftan sonsuz bir şekilde yeniden üretilen simülasyonların ortasında kişinin kimliğini yok etme, hatta "gerçeklik" algısını kaybetme tehdidini ortaya çıkarmıştır (Urban, 2000, 271).

Cennet'in Kapısı'nın yanı sıra Pagan topluluklar da interneti en etkin şekilde kullanan hareketler olarak ön plana çıkmıştır. "Cadıların Sesi" (The Witches' Voice / WitchVox), Wica ve Pagan toplulukların en çok kullanılan ve en kapsamlı içeriğe sahip olan web sitesi olarak internetin henüz kullanılmaya başlandığı 1997 yılında faaliyet göstermeye başlamıştır (Cowan, 2005, 19). Site 2019 yılından itibaren ise faaliyetlerini Facebook üzerinden yürütmeye karar vermiştir. Cadıların Sesi; Paganlık, Cadılık ve Wica gibi inanışlar ve öğretileri hakkında bilgi, haber, kaynak paylaşım ortamı sunmasıyla Cowan'ın ifadesiyle "religion online" yani dinin çevrimiçi haline iyi bir örnek teşkil etmektedir. Diğer bir deyişle bu site, insanlara bilgi ulaştırmaya yönelik faaliyette bulunmakta ancak online ritüel, buluşma, toplantı ve ibadet gibi dini etkinlikler amacıyla kullanılmamaktadır. Bununla birlikte "Jaguar Moon Coven" (Jaguar Moon Kovanı) gibi tamamen internet üzerinden ritüeller gerçekleştiren, toplantılar ve buluşmalar düzenleyen web siteleri ise "online religion" yani çevrimiçi din örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Son yıllarda Türkiye'de de Pagan ve Wica inanışlar hakkında enformasyon sağlamaya yönelik kovanların oluşturulduğu ve gerek web siteleri gerek Facebook gibi sosyal medya uygulamaları aracılığıyla ilgilenenlere hizmet verdikleri anlaşılmaktadır.

Sistemli misyonerlik faaliyetleriyle ön plana çıkan (Katar, 2020, 351) ve interneti de misyonerlik yönünde etkin şekilde kullanan hareketlerden biri de Mormonculuk adıyla tanınan Mesih İsa'nın Son Gün Azizleri'dir. Hareket ilk olarak 2001 yılında mormon.org sitesi ile faaliyete başlamıştır. Günümüzde ise hareketin resmi web sitesi olan churchofjesuschrist.org, çok kapsamlı ve bilgilendirici içeriği ile dikkatleri çekmektedir. Sitenin Medya Kütüphanesi (Media Library) bölümünde internetin, hareketin mesajını yaymadaki önemi; "... bize Tanrı'nın ışığını ve hakikati etrafımızdakilerle paylaşmak görevi verildi. Sosyal Medya platformları dünyayı pozitif düşünce, hayal ve mesajlarla doldurmak için eşsiz bir fırsat sunmaktadır" şeklinde ortaya konulmaktadır (Official Social Media Accounts for Church Leaders and Groups", t.y.).

Mormon hareketinin üyeleri Facebook, Twitter, Instagram, Pinterest, Google+, Youtube gibi popüler sosyal medya platformlarının hepsinde aktif olarak yer almakta ve bu mecraları misyonerlik faaliyetleri için etkin bir şekilde kullanmakta ve ayrıca bunların dışında birçok gönüllü ve resmi üye blogları açmaktadırlar. Bir örnek olarak Kilise'nin resmi Facebook hesabını şu anda iki milyonu aşkın kişinin takip ettiğinin altını çizmek gerekir. Ayrıca web sitesi lds.org, Mormonlarla tanışmak, görüşmek ya da bilgi almak isteyen kişiler için görüntülü ya da sesli görüşme hizmeti sunarak hızlı bir iletişim örneği göstermektedir.

Türkçe web sitesi hazırlayarak Türk üyelerine ve hedef kitlelerine hizmet sunan pek çok YDH'nin varlığından da bahsetmek mümkündür. Türkiye'deki varlığı diğer hareketlere nazaran daha eski tarihlere uzanan Yehova'nın Şahitleri'nin zengin içerikli web sitesi online kütüphanesi ve ayrıca kütüphane uygulamasıyla görsel ve işitsel kapsamlı bir bilgilendirme hizmeti sunmaktadır. Sitede ayrıca "Tecrübeler" sayfasında, Yehova'nın Şahitleri ile birlikte hayatlarının olumlu anlamda değiştiğini ve geliştiğini ifade eden kişilerin deneyimleri paylaşılmaktadır. Bunun yanı sıra çocuklar için çizgi filmler, şarkılar, resimli etkinlikler gibi pek çok ilgi çekici materyal sunulmaktadır. Yine benzer şekilde gençlerin temel problemlerine yönelik çözümler sunan ve dini inanç ve pratiklerini de onların zihin dünyasına yönelik olarak içeriklerle aktaran Gençlere Yardım sayfası bulunmaktadır. Bütün bu özellikleriyle Yehova'nın Şahitleri'nin resmi web sitesi oldukça donanımlı ve aktif şekilde faaliyet veren bir online tanıtım aracı görevi görmektedir (Yehova'nın Şahitleri, 09.05.2021)

İnterneti misyonerlik vasıtası olarak en etkili biçimde kullanan hareketlerden bir diğeri Sahaja Yoga'dır. Faaliyet yürüttükleri ülkelerin ana dilinde ve oradaki yaşayanları dikkate alarak hazırlanan birçok internet sitesine sahip olan Sahaja Yoga, Türkiye'deki hedef kitleleri için de Türkçe bir web sitesi oluşturmuştur (Sahaja Yoga, 09.06.2021) Genellikle hareketi tanıtıcı bilgilerin, merak edilen sorulara yanıtların ve hareketle iletişime geçmek isteyenler için bilgilerin yer aldığı bu sitelerde takipçilere veya yogaya ilgi duyan insanlara online olarak yoga seanslarına katılabilme olanağı da sağlanmaktadır (Derin, 2011, 50-54).

Yedinci Gün Adventist Kilisesi (Seventh-Day Adventist Church) tarafından yönetilen "Center for Online Evangelism" isimli web sitesi, isminden de anlaşılacağı üzere internet üzerinden en etkin şekilde misyonerlik yapılabilme yolları üzerinde eğitimler vermektedir. Öyle ki bu sitede, insanların evlerine hapsedildiği pandemi döneminde sanal dünya üzerinden evlerin içine girebilme araçlarından biri olan Zoom uygulamasının etkili şekilde kullanımına yönelik tavsiyeler de yer almaktadır. Ayrıca etkili

misyonerlik için Whatsapp/Facebook uygulamalarından nasıl yararlanılır, Sanal Kilise nasıl oluşturulur ve ziyaret sayısı nasıl artırılır gibi pek çok önemli tavsiye ve yöntem bulunmaktadır (Center for Evangelism, 09.04.2021).

Küresel çapta yayılmasında internetin etkisinin bilindiği en belirgin hareketlerden biri de Falun Gong / Falun Dafa'dır. Falun Gong, interneti temelde mevcut ve potansiyel üyelere dini veya eğitici materyallerin dağıtılması noktasında kullanılmaktadır. Hareketin web siteleri bu bakımdan giderek zenginleşmiştir; görüntülü, yazılı materyallerin yanı sıra ses ve video içeriği de yer almaktadır. Web sitesinin hizmetlerinden biri de, uygulayıcılara Falun Gong'un beş temel egzersizini gerçekleştirmelerinde rehberlik etmektir. Sitelerdeki diyagramlar bu egzersizlerle ilgili temel hareketleri açıklamaktadır. Ayrıca gerek web sitesinde gerek e-mail listeleri ve sohbet odaları yoluyla kişilerin Falun Gong uygulamalarından nasıl faydalandıklarına dair tecrübelerini mümkün olduğunca çok ortamda paylaşmasını sağlamak hareketin en temel amaçlarından birisi olmuştur. Son olarak internetin uluslararası düzeyde kullanılabilmesi sayesinde Falun Gong, Çin Hükümeti'nin harekete yönelik baskılarını uluslararası kamuoyuna duyurma ve belli ölçüde başarı imkânı elde edebilmiştir (Bell & Boas, 2003, 281)

"Falun Dafa" olarak da bilinen Falun Gong, ülkemizde <https://tr.falundafa.org/> sitesi üzerinden faaliyet yürütmektedir. Bu sitede kendisini "dünyanın dört bir yanındaki milyonların hayatlarının bir parçası haline gelen spiritüel bir uygulama" olarak tanıtmaktadır. Sitede birtakım kitap, makale, ses ve video kayıtları yer almaktadır. Dünya genelinde faaliyet yürüttükleri ülkelerdeki yerel iletişim bilgilerinin de yer aldığı sitede ülkemizde harekete ilgi duyanlar için Ankara, İstanbul, Mersin, İzmir, Konya, Samsun ve Antalya'da toplamda 12 kişinin irtibat bilgilerine de yer verilmektedir (Falun Dafa, 01.05.2021).

Tıpkı kendisini spiritüel bir uygulama olarak tanıtan Falun Dafa gibi ülkemizde faaliyet yürüten bazı hareketlerin, resmi sitelerinde kendilerini din ya da bir inanç biçimi olarak nitelemekten özellikle kaçındıkları görülmektedir. Bir örnek olarak Maharishi Mahesh Yogi (1918-2008)'nin öğretisi üzerine kurulan Transandantal Meditasyon (Yasdıman, 2020, 545-549) hareketine atıfta bulunulabilir. Hareketin <https://tr.tm.org/> uzantılı Türkçe sitesinde TM'nin bir din ya da felsefe olmadığı, aksine kolay uygulanabilen bir zihin tekniği olduğu ifade edilmektedir. Bu tekniğin, çocuktan yaşlıya her yaş grubuna yönelik anksiyete ve depresyon tedavisinden kalp krizi ve felç riskini azaltmaya pek çok hastalığa tedavi ettiği ifade edilmektedir. Öte yandan TM tekniğinin toplam 4 gün ve günde birer saat şeklinde uygulanan standart eğitim programı için yetişkinlerden 1200, öğrencilerden ise 600 TL talep edildiğini hatırlatmak gerekir (TM Eğitim Bedeli, 10.06.2021).

2. SONUÇ

Dünya genelinde sayıları on binlerle ifade edilen, bazısının uzantılarına ülkemizde de rastlanan yeni dini hareketlerin, mevcut üyelerini bilgilendirme, toplantılar ve dini ritüeller düzenleme, propaganda yaparak yeni taraftarlar kazanma vb. saiklerle interneti aktif bir şekilde kullandıkları anlaşılmaktadır. Öte yandan birçok harekete ait web siteleri incelendiğinde genellikle doğrudan teolojik ve geleneksel dini söylemler yerine modern insanın bireysel ihtiyaç ve problemlerine yönelik görsel ve işitsel materyallere ağırlık verildiği görülmektedir.

Söz konusu hareketlerin web sitelerinde kullanılan üye profillerinin farklı ırk, cinsiyet ve yaş gruplarından ve toplum tarafından dışlanmış hisseden kişileri de kapsayacak şekilde seçilmiş olması dikkatleri çekmektedir. Ayrıca birçok harekete ait web sitelerinde yer alan içeriklerde kendini geliştirme, potansiyelini keşfetme, dünyayı daha iyi bir yer haline getirme ve sosyal yardımlaşma gibi her insanın ilgisini çekecek konulara yer verilerek hareketin dini yönünün ya da gerçek kimliğinin kamufle edildiği söylenebilir. Nitekim yeni dini hareketlerden bazısının dinsel ve manevi öğeleri gerçek kimliklerini kamufle etmek için kullandıklarını ve temelde başka çıkarlar peşinde koştuklarını hatırlatmak gerekir.

KAYNAKÇA

- Bell, M. R., & Boas, T. C. (2003). Falun Gong and the Internet: Evangelism, Community, and Struggle for Survival. *Nova Religio*, 6(2), 277-293.
- Berger, Helen A. (2006). Learning About Paganism. İçinde Eugene V. Gallagher & W. Michael Ashcraft (Ed.), *Introduction to New and Alternative Religions in America*. Greenwood Press.
- Campbell, Heidi, & Rule, F. (2020). The Practice of Digital Religion. İçinde Heisrun Friese vd. (Ed.), *Handbuch Soziale Praktiken und Digitale Alltagswelten* (ss. 364-370). Springer Publishing.
- Cowan, Douglas E. (2005). *Modern Pagans on the Internet: Cyberhenge*. Routledge.
- Cowan, Douglas E. (2007). Teaching New Religious Movements on the World Wide Web. İçinde David G. Bromley (Ed.), *Teaching New Religious Movements* (ss. 291-308). Oxford University Press.
- Cowan, Douglas E., & Bromley, David G. (2015). *Cults and New Religions: A Brief History*. Blackwell Publishing.
- Dawson, Lorne L. & Hennebry, Jenna. (2004). New Religions and the Internet: Recruiting in a New Public Space. İçinde Lorne L. Dawson & Douglas E. Cowan (Ed.), *Religion Online: Finding Faith on the Internet* (ss. 151-173). Routledge.
- del Rio, Luis Santamaria. (2008). The Internet as a New Place for Sects. *Cultic Studies Review*, 7(1), 20-41.
- Derin, Serkan. (2011). Sahaja Yoga: İçeriği, Amacı ve Türkiye'deki Faaliyetleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi*.
- Gold, LauraMaery. (2000). *Mormons on the Internet:2000-2001*. Prima Publishing.
- Haberli, Mehmet. (2019). Dijital Çağda Din ve Dindarlığın Dönüşümü. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 307-315.
- Hackett, Rosalind I. J.. (2006). Religion and the Internet. *Diogenes*, 211, 67-76.
- Katar, Mehmet. (2020). Mesih İsa'nın Son Gün Azizleri Kilisesi. İçinde Süleyman Turan & Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* (ss. 346-351). Okur Akademi.
- Pınarbaşı, G. (2021). *Spiritüel Ağ*. İstanbul: Okur Akademi.
- Sarıkoçlu, E. (2000). Yeni Dini Akımlar. *Dinler Tarihi Araştırmaları II*. 81-87. Ankara: Dinler Tarihi Yayınları.
- Turan, S. & Battal, E. (2020a). Giriş: Yeni Dini Hareketler. İçinde Süleyman Turan & Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*. Okur Akademi.
- Turan, S. & Battal, E. (Ed.). (2020b). *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*. Okur Akademi.
- Turan, S. & Uzun, S. (2018). Yeni Dini Hareketlerin Taraftar Kazanma Yöntemleri. İçinde Süleyman Turan & Faruk Sancar (Ed.), *Nedenleri ve Niçinleriyle Yeni Dini Hareketler* (ss. 211-241). Okur Akademi.
- Turan, S. (2019). Bedenin Din Namına İstismarı: Tanrının (Yaramaz) Çocukları ve Flörtle Balık Avlama. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 19(1), 9-52.
- Urban, Hugh B. (2000). The Devil at Heaven's Gate: Rethinking the Study of Religion in the Age of Cyber-Space. *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions*, 3(2), 268-302.
- Ünal, M. Süheyl. (2018). Yeni Dini Hareketler ve İnternet. İçinde Süleyman Turan & Faruk Sancar (Ed.), *Nedenleri ve Niçinleriyle Yeni Dini Hareketler* (ss. 307-319). Okur Akademi.
- Wright, Stuart A. (2007). The Dynamics of Movement Membership: Joining and Leaving New Religious Movements. İçinde David G. Bromley (Ed.), *Teaching New Religious Movements* (ss. 187-210). Oxford University Press.
- Yasdıman, Hakkı Şah. (2020). *Transandantal Meditasyon*. İçinde Süleyman Turan & Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*. Okur Akademi.

İnternet Kaynakları

- URL-1: <https://www.centerforonlineevangelism.org/no-more-keyword-research/>
- URL-2: <https://www.centerforonlineevangelism.org/how-to-use-zoom/>
- URL-3: <https://tr.falundafa.org/contact-local-turkey.html>
- URL-4: <https://www.jaguarmoon.org/>
- URL-5: <https://www.newsweek.com/web-death-171640>
- URL-6: <http://www.sahajayogaportal.org/>
- URL-7: <https://www.churchofjesuschrist.org/media-library/social?lang=eng>
- URL-8: <https://tr.tm.org/transandantal-meditasyon-uret-bilgisi>